pagini bucovinene

ANUL VIII, nr. 1 (85)

IANUARIE 1989

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

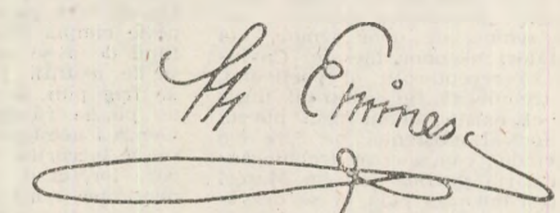
autograf

La Bucovina

N-oi uita vreodată, dulce Bucovină,
Geniu-ți romantic, munții în lumină,
Văile în flori,
Rîuri resăltînde printre stînce nante,
Apele lucinde-n dalbe diamante
Peste cîmpii-n zori.

Ale sorții mele plîngeri și surise,
Îngînate-n cînturi, îngînate-n vise
Tainic și ușor,
Toate-mi trec prin gîndu-mi, trec pe dinainte,
Inima mi-o fură și cu dulci cuvinte
Îmi șoptesc de dor.

Numai lîngă sînu-ți geniile rele,
Care îmi descîntă firul vieții mele
Parcă dormita;
Mă lăsară-n pace, ca să cînt în lume,
Să-mi visez o soartă mîndră de-al meu nume
Și de steaua mea.

Strategia progresului

PROGRAM ce așează temeinic pe coordonatele spiritului revoluționar activitatea întregului partid și popor, la nivelul strategiei progresului și al acțiunii concrete în fiecare domeniu, Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la marele forum democratic din noiembrie își afirmă viguros valențele mobilizatoare. Acest început de an, cu fiecare zi ce ne apropie de evenimente de excepțională însemnătate în viața națiunii, oferă nenumărate argumente ale angajării puternice a energiilor creatoare pe direcțiile evidențiate de importantul document. De altfel, prima lună a lui 1989, prin mobiluri afective constituite sub aura unor luminoase momente aniversare, dimensionează la parametri maximi eforturile constructive, responsabilitatea faptei, strădaniile subordonate perfecționării muncii. Se reliefează, astfel, repere și argumente ale unei etape de accentuată propășire, a cărei dinamică este marcată în puncte de ascensiune avîntată de către măreața sărbătoare de la 23 August, cînd cinstim împlinirea a patru decenii și jumătate de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, precum și de către Congresul al XIV-lea al partidului.

MODEL DE GÎNDIRE științifică, revoluționară — iată un alt atribut definitoriu al Expunerii, ce-și manifestă plenar forța persuasivă, pilduitoare în această perioadă. El se împlinește revelator atît pe seama orientărilor fecunde vizînd sporirea caracterului intensiv și eficiența dezvoltării, fructificarea optimă a potențialului material și spiritual al societății noastre, cît și în temeiul tezelor cu înaltă valoare teoretică integrate, ca inestimabil spor creator, tezaurului de adevăruri fundamentale ale socialismului științific. Sublinierea anumitor legități ale devenirii social-istorice și dezvăluirea de interdependențe în procesele acesteia, de adînciri dialectice ale unor principii și exigențe ale edificării celei mai înaintate orînduiri, o viziune esențializată, prin permanențe și legi obiective, asupra istoriei noastre multimilenare, evidențierea și ierarhizarea factorilor ce și-au pus amprenta sau își exercită în prezent rolul determinant în evoluția societății românești — sînt numai cîteva din rezultatele demersului consecvent științific, întreprins în ample și variate orizonturi de cunoaștere. În timp — o perspectivă de mare profunzime pînă către civilizația celor „mai viteji și mai drepți dintre traci" și o deschidere în viitor peste hotarul dintre milenii; în spațiu — evaluări prospective ale unor fenomene și inspirate propuneri de acțiuni cu vădită finalitate umanistă, de la nivelul intereselor naționale sau zonale pînă la al celor globale, planetare; problematic — un imens cîmp de idei majore, pe care se configurează coerent și armonios un stil al gîndirii revoluționare, concepția despre om ca autor conștient și beneficiar al progresului.

CUNOAȘTEREA ȘI CREAȚIA se reliefează, în acest context generos, ca două laturi de bază, complementare ale activității făuritorilor de bunuri materiale și spirituale, ca două obiective principale ale înfloririi personalității umane. Remarcabila pledoarie în favoarea științei, a intensificării activității ideologice și strădaniilor subordonate îmbogățirii universului cultural — beneficiază în Expunere de motivații deosebit de convingătoare. A ști înseamnă, după cum se apreciază, șanse sporite de „a înțelege mai bine marile transformări ce au loc, schimbările din societate", de a-ți sincroniza existența cu noile condiții create prin „uriașa dezvoltare a științei, a tehnicii"; înseamnă a avea datele și instrumentele trebuitoare pentru „analiza științifică a problemelor actuale", a nu admite spațiu de manifestare nici unei pseudosoluții de factură mistică drept răspuns la marile întrebări ale omului.

La rîndul său, creația, expresie a unei adevărate sublimări a fondului de cunoștințe și de disponibilități intelectuale, afective ori de voință, se regăsește — impunîndu-se, în acest sens, după cum se arată, atingerea unui grad tot mai ridicat — în viața fiecărui membru al societății, în calitate de producător (în cea mai largă accepție) a acestuia și în cea de beneficiar al operelor rezultate. Se cere, de aceea, „să dăm noi dimensiuni, activității creatoare a Festivalului național „Cîntarea României" și se indică, totodată, necesitatea amplificării prin realizări durabile a patrimoniului științei și tehnicii, literaturii, muzicii, artei plastice, cinematografiei românești.

VALORILE ETICE, repere esențiale în opera de formare a omului nou, își află locul firesc în ansamblul conceptelor și tezelor ce conturează, în documentul la care ne referim, programul supremei ctitorii. Acumularea de cunoștințe fără un „control vigilent" asigurat de conștiință putînd deveni sursă de primejdie așa cum s-a dovedit uneori în această lume marcată de contradicții, cultivarea convingerilor și atitudinilor morale înaintate reprezintă o necesitate. „Dezvoltarea spiritului de cinste, de omenie, de apărare a avutului general trebuie să constituie unul din obiectivele permanente ale activității politico-educative..." — accentuează tovarășul Nicolae Ceaușescu, numind atribute etice fundamentale în formularea lor adînc semnificativă pentru fizionomia noastră spirituală. Țel al influențelor sistematice, prin mijloace multiple, cu eficiență verificată, dar și al autoeducației, înnobilarea personalității umane sub raportul conștiinței și al conduitei vizează, așadar, întreaga societate, pe fiecare din cei ce o alcătuiesc, tot așa cum, în ansamblul lor, preocupările de dezvoltare, modernizare și perfecționare a „organismului" economico-social antrenează contribuții individuale și colective și se repercutează pozitiv asupra tuturor și a fiecăruia.

În această viziune, strategia progresului se afirmă numai prin oameni și în folosul lor și ca se prezintă și ca o perpetuă și însuflețitoare chemare, un mobilizator îndemn de a fi părtași cu un aport cît mai substanțial și, în consecință, la fel de generos răsplătitor, la înălțarea pe trepte superioare de civilizație a României socialiste.

Ion NEDELEA

Pictură de Zamfir Dumitrescu

Cînd Ceaușescu spunem...

Etern ne vom slăvi Conducătorul,
cît vremi vor vremui peste Carpați,
cît în ființa noastră curge dorul
și-n leagănul Unirii sîntem frați.

Partidului în frunte, el, stegarul,
și inimilor noastre Tricolor,
iubit de oameni, prin istorii farul
străluminînd spre naltul viitor.

Cînd Ceaușescu spunem, crește
floare
pe plaiul românesc eliberat
și doine vin spre noi, unduitoare,
cîntînd de fapta marelui Bărbat.

Deasupra țării ochiul său veghează.
spre pacea lumii sufletu-i adastă,
e România conștiință trează
și limpede, spre comunism,
fereastră.

Urare

Iubitei fiice a țării
recunoștință azi din inimă aducem,
spre gloria ființei neamului
lucrează
sufletul ei de dragoste se umple
și peste chipul nostru mîna ei
ca mîngîierea florii se revarsă
de ani ferice se încarcă acum
urarea noastră coborînd din cîntec.

Mihai MARCIUC

„Există o afinitate culturală care unește întru eternitate Brașovul și Bucovina"

Interviu cu prozatorul DANIEL DRĂGAN

— După volumul de povestiri „Mărgele roșii" (1984) și după romanele „Doi ori doi" (1978), „Oceanul" (1980), „Podul" (1982), „Ursa Mică" (1985), „Tare ca piatra" (1986), precum și „Efracții" (în curs de apariție, din care cîteva fragmente au fost publicate în diverse reviste), de la ce lucrare l-a întrerupt pe scriitorul Daniel Drăgan acest drum spre nordul țării?

— De la nici o lucrare. Pentru prima oară, după zece ani, îmi permit o mică vacanță: scriu proze scurte, articolașe, poezioare, îmi fac datoria la revistă, umblu de colo-colo prin toată țara, particip la zeci și zeci de ședințe, cu alte cuvinte mă odihnesc. Abia spre primăvară trag nădejdea să mă apuc, cu forțe noi, de lucru la un roman.

— De curînd s-a încheiat un an și altul a început. Care sînt „pentru literatura română și cultura poporului român" motivele de satisfacție și proiectele legate de „Astra", prestigioasa revistă al cărei redactor-șef sînteți?

— Motiv de satisfacție este că apar „în literatura română și cultura poporului român" pagini fierbinți, apar cărți capabile să ne bucure și să mențină în noi încrederea că rădăcinile care hrănesc spiritualitatea română sînt viguroase. Motiv de satisfacție este că anul care s-a încheiat a dat „Astrei" prilejul să afle în rîndurile celor mai tineri iubitori ai literelor cîteva condeie pe care ne face mare plăcere să le semnalăm și să le urmărim cu încredere și interes. Chiar de la 1 decembrie, în ziua aniversării Marii Uniri, am decernat la Brașov premiile „Astrei" și evenimentul are semnificația unui pariu cu viitorul. Prin concursul nostru literar, organizat, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor, pentru elevi și studenți, precum și prin concursul de receptare critică a poeziei moderne, „Poemul comentat", vrem să oferim o șansă celor care vin, celor care constituie ziua de mîine a literaturii noastre. Dacă ar fi să mă refer numai la Cristina Tat, o copilă din Buzău, distinsă cu premiul I la secțiunea gimnazială, sau la o tînără elevă din Suceava, de la Liceul „Ștefan cel Mare", al cărei nume nu-l divulg (din motive ce mai tîrziu vor fi lesne de înțeles) și care a cîștigat admirația juriului pentru acuitatea comentariilor ei critice, pentru limpezimea stilului, puterea de aderare și penetrare la text, deci dacă ar fi doar la aceste două exemple să mă rezum și tot ar însemna că, cel puțin, una din direcțiile de atac ale „Astrei" se soldează pozitiv. Aș mai adăuga, cu măsurată satisfacție, paginile de sinteză filo-

(continuare în pag. IV)

Dialog realizat de Doina CERNICA

A PRIVI

RAIUL MOLDOVEI

Într-o aceeași frază Bucovina este numită „pămîntul cel mai înflorit" și „raiul Moldovei".

Fraza se poate citi în articolul Răpirea Bucovinei apărut în Curierul de Iași, septembrie 1877, cînd se împlinea suta de ani de la o „fărădelege nemaipomenită" — ruperea unei părți din trupul Moldovei de către împărăția austriacă.

Articolul e scris de Mihai Eminescu.

*

Pentru Eminescu Bucovina a avut datele pămîntului ales.

S-au conjugat motive mai multe în împlinirea acestei preeminențe.

Poate că primul dintre ele ar fi ascendența paternă.

Gheorghe Eminovici se născuse la Călineștii lui Cuparencu, sat bucovinean de lîngă hotarul de atunci cu România și avea aici morți știuți din mai multe generații.

Sîngele apă nu se face chiar dacă așezarea își pierdea marca, se ruteniza prin bunăvoința împărăției căreia nu-i plăceau sate de români „pe cordon" și prin darea de mînă a proprietarilor ce-și aduceau lucrători ieftini pe moșii.

Umbrele Eminovicilor mai stăruie prin aer deși s-a pierdut obiceiul din vechime de a pune semne vizibile pe unde umblau strămoși deificați.

*

Eminescu a iubit Bucovina pentru că la Cernăuți a început să se caute pe sine.

Aici descoperă istoria, fascinat de timpurile, de eliziunile spațiilor, de iluzia repetiției și exemplarității.

O notă rea luată pentru că a fost limbut trebuie să fie în strînsă legătură cu revelațiile ce se cereau comunicate.

Semiclandestinitatea istoriei provinciei dădea mediului o anume încrîncenare.

Exemplul istorici este mai fecund și este mai lesne acreditat în comunitățile aflate în stare de veghe acută.

*

Eminescu a iubit Bucovina pentru că aici se află Putna.

La Putna odihnește leul neîmblînzit al Moldovei.

Pasiunea pusă în cruciadele lui gazetărești îl apropie mult de Ștefan cel neîmpăcat.

*

Eminescu a iubit Bucovina din multe motive și a scris deseori despre ea contribuind la istoria de după el și la cea de după noi.

M. T.

CRONICA LITERARĂ

MIŞCAREA BROWNIANĂ

Titlul **Aporii,** dat primului poem din volumul **Viziune cu porumbei călători** * al lui Marcel Mureşeanu, pare a ne trimite la celebrele argumente împotriva realităţii mişcării ale lui Zenon. Ne-am îndoit de existenţa unei asemenea intenţii, căci ea ar face inoperantă chiar şi metafora din titlul cărţii: conformîndu-ne sofismului „săgeţii care zburînd stă pe loc" al filosofului din Elea, nici porumbeii (poemele, sau cuvintele, să zicem), nu ar putea să-şi împlinească menirea. De fapt, folosind o tehnică previzibilă a ricoşeului, autorul ne invită la conexiuni între felul în care concepe el existenţa şi **Adevăr şi părere** a lui Parmenide, părintele eleaţilor. Nu am recurs la această „savantă" introducere din dorinţa de a exhiba o iluzorie erudiţie şi nici pentru a supradimensiona obiectul acestei recenzii ci, ca să oferim un posibil reper fix necesar în înţelegerea viziunii ontologice care guvernează lirismul intelectual ce caracterizează acest volum de poezie: obiectul poeziei este existenţa şi, în receptarea ei, numai gîndirea poate să producă reprezentări adevărate. Curgerea, trecerea, imaginile înşeală: „Mîna mea purtată de curent prindea aerul / ea curgea de-a lungul văii / plutea pe apă cu palma deschisă / pe ea o legăna apa (...)" se afirmă în **Aporii.** De aceea raţiunea actului poetic este de a pătrunde în miezul existenţei, iar nu de a-i adăuga un halou amăgitor: „porumbeii călători" nu sînt semne ale unor semne, ci purtători ai unor mesaje. Cuvîntul, ca receptacol al poeticului, nu trebuie să fie vehicolul iluziei: el există numai prin miezul de foc al existenţei pe care o cuprinde; cam aici ar trebui căutată „arta poetică" a lui Marcel Mureşeanu, aşa cum ni se dezvăluie în acest volum, mai exact, în acest moment al evoluţiei sale: „Şi, iată, într-o noapte, / am descoperit cuvinte în infraroşu / ele erau ascunse sub coaja neagră / eu nu ştiam dar mi-am adus aminte / ucigaşii de tauri, eu am despicat acea coajă / iar seminţele erau treze / ele lucrau, ele tăiau din lăuntru / ele de fapt singure au ieşit / în mijlocul nopţii, neînfricate!" De aici, desigur, absenţa preocupării pentru frumuseţea calofilă a textului; accentul în această carte cade pe exprimarea a ce este lumea dincolo de aparenţe.

Zicem „în această carte" pentru că, raportînd-o la cele anterioare, în poezia lui M. M. s-au produs decantări însemnate. Poetul a renunţat (definitiv?) la lirismul elegiac — una din sursele poeziei lui de pînă acum. Memoria afectivă (mult invocată de recenzenţi în cazul volumelor ce au premers **Viziunii cu porumbei călători)** şi-a pierdut aproape cu totul ponderea în cel de faţă; timpul, ca temă şi dimensiune a existenţei, a trecut într-un plan îndepărtat; sau, dacă, totuşi, este invocat, lipsesc idolatria, ba chiar minimul ton protocolar cu care sîntem obişnuiţi cînd vine vorba despre acest motiv sacru: „Al dracului să fiu dacă nu-mi par mulţi / cincizeci de ani, mai ales cînd slujeşti / pe simbrie ca mine, într-un han / unde caii dorm cu stăpînii şi unde toţi pleacă / mai înainte cu o clipă de a fi sugrumaţi / sau de a li se spinteca splina lor măslinie".

Intenţia autorului pare că este de a intra în posesia lumii în dimensiunea ei spaţială, în obiectualitatea ei, cîteodată înafara intenţiei de a-i conferi un sens, o valoare conotativă: „Voracitatea dropiilor-meduze / a acestor balene de sidef / aruncînd trombe de aer curat de sub aripi, / purtînd în rînza lor seminţe / şi lăsîndu-le după o zi din văzduh / peste cîmpia miloasă. Rostul lor fiind de a se asemăna / cu vara şi de a fîlfîi jarului / pe care se frig puii de prepeliţă". Fireşte, poezia rămîne cuvînt; însă menirea acestuia nu este de a încărca lucrurile cu energii exterioare lor, ci de a le descoperi identitatea reală şi, rostul existenţei lor, nu neapărat ascuns, dar aşa cum se revelă din conjuncţii care nu se supun instanţelor inferioare ale simţurilor: literalitatea lucidităţii, arta de a descoperi conexiuni. Vom afla astfel că obiectul Adelaida „venind de la aprozar / îşi pregăteşte bagajele / pentru o călătorie mai lungă / cu trenul de şase. Ea va pleca la Huedin / lăsînd fata cea mică nespălată. Subţiorile ei vor mirosi a parfum", dar şi că există obiectul viaduct. De unde, dintr-o dată,/ această casă de paianjeni şi şoareci, / mlaştina, puntea, mica şcoală, / debarcaderul, pădurea de stejari, / aerul gras şi cald, / fulgerul globular intrînd pe fereastră, / ceasul ce se-aude de-afară" şi astfel de aparent simple enumerări sînt multe. Rămîne în sarcina cititorului să descopere tensiunile din mica viaţă a Adelaidei sau interacţiunile dintre lucrurile ce stau în jurul viaductului. Se poate, deci, şi aşa: acreditare radicală a cuvîntului în afara intenţiei de trans-figurare. În aceste circumstanţe, detaşarea, distanţarea sînt obligatorii. Se pune întrebarea dacă, aşa stînd lucrurile metafora mai poate funcţiona, dacă îşi mai află rostul; şi-l află, fireşte, cu condiţia să se supună aceleaşi intenţii — cea despre care am vorbit mai sus. Şi se mai pune întrebarea dacă Marcel Mureşeanu îi rămîne fidel în toate poemele; fireşte că nu, şi probabil că nici nu a avut o asemenea ambiţie care poate că ar fi condamnat volumul. Nu poate fi, de pildă, consecvent atunci cînd poezia devine propriul ei obiect, precum în textul intitulat chiar **Viziune cu porumbei călători,** în care poetul recunoaşte că „Mereu intră în cadru altcineva, / din alt timp, din altă formulă, / mereu strică cineva poza". Adevăru-i că poza nu iese stricată, dacă este să nu iasă aşa, din moment ce aparatul este în mîna poetului, numai că, legile fiind încălcate, iese altfel de poză, cu altă încărcătură; conexiunile se dereglează, înţelesurile se schimbă. Să ne închipuim că într-o fotografie de nuntă ar pătrunde un tigru sau o ladă de gunoi; bineînţeles că toate obiectele din cadru şi-ar pierde semnificaţiile lor reale, ele devenind altceva, ceva ce, de fapt, nu sînt, trăind, deci, prin valoarea lor conotativă. Bunăoară, ca în această **Însemnare mică**: „Atît de obosit mă simt acum / după abia o oră petrecută / ştergînd podeaua paginii din faţă, / încît îmi vine să strivesc cu dinţii / trupul secundei pline de otravă".

Dincolo însă de tipurile de poezie practicate în acest volum (ambele nu nemaiîntîlnite în poezia noastră de azi, şi nici în celelalte volume ale lui Marcel Mureşeanu, dar acum deplin constituite şi temeinic diferenţiate ca scriitură şi substanţă), mai important rămîne procedeul, să-i zicem, **fizic care-i** generează acum textele. Constatăm, mai întîi, că există intenţia de a şoca, şi că însuşi cuvîntul este supus unor şocuri, succesive de multe ori; însă nu atît sensul selectat este frapant, cît conjuncţiile şi disjuncţiile la care este antrenat. Este poezia cuvîntului slobozit, lăsat liber într-un spaţiu finit cu contur irepetabil şi într-un mediu cu proprietăţi determinate. Coeficientul său de entropie este mare şi, de aici, cantitatea neobişnuită de informaţie estetică surprinzătoare. Este vorba, în fond, de mecanismul mişcării browniene. Traiectoria sa este, practic, imprevizibilă, în acest caz interesînd nu atît direcţia sau finalitatea ei, cît mişcarea în sine. Efectele sale textuale au, în condiţii date, un spectru foarte larg ce se întinde între umoristic şi tragic. Un model de periplu comic: „A fost odată un cîine mare / trăia în peştera Dăbîca / înconjurat de alte fiare. / El ieşea noaptea la plimbare / se scutura de somn şi var / era un cîine planetar / nu cum sînt alţii atîtica. / Trecea un gard cu nepăsare / lăsa o urmă de homar / nu era unul oarecare / putea fi dus doar într-un car. Amuşina în întuneric / sclipea din ochii lui de jar / era un cîine aproape sferic / o stalactită de coşmar". Şi reversul medaliei: „ora mîniei, ora zadarnică / ora de fier a insomniei, / / clipa iluminării deşarte, clipa abandonării / a întoarcerii la forma dinainte / unice toate, irepetabile, inexistente / în orgoliul formelor pure". În cîteva poeme este lansat în astfel de aventuri nu un cuvînt ci un motiv cu state vechi în literatură; efectul obţinut nu poate fi numit demitizare, ci altfel, poate reamorsare: „Peştişorul de aur plutea aşa, în neştire / cu ochii la cer, cînd îl înhăţă careva / ce doreşti? apucă el să întrebe / dar omul nu auzea din născare / vei auzi, zise peştişorul împlinind / prima dorinţă nespusă şi deodată / peste cel de pe ţărm năvăli ţipătul mării, asurzindu-l".

De la un volum la altul, toate elaborate cu grijă pentru armonia şi organicitatea întregului, poezia lui Marcel Mureşeanu s-a înnoit continuu; a renunţat la unele perspective, a deschis altele, rămînînd însă consecvent în atitudinea interogativă. În timp, întrebările s-au rotunjit, s-au decantat, au cîştigat în deschidere şi au devenit mai percutante, s-au eliberat de retorism. Prin aceasta, ca şi prin dominantele de care am vorbit mai înainte, **Viziune cu porumbei călători** este, la vîrsta poetică a maturităţii, un volum definitoriu. •

Mihail IORDACHE

* Editura **Junimea,** 1988

CONSTANTIN CUBLEŞAN:

BALADĂ NETERMINATĂ

(Editura Dacia. 1988)

A stăpîni integral subiectul, chiar şi atunci cînd elementele sale par disparate, prin recurgerea la un truc narativ care topeşte în aceeaşi naraţiune secvenţele analitice ale unui epic baladesc şi cele subiective ale unui lirism impersonal, ţine de arta scriiturii unui prozator echilibrat şi armonios la nivelul ansamblului. Constantin Cubleşan are în recentul roman, **Baladă neterminată,** virtutea de a asigura unitatea construcţiei prin convergenţa unei naraţiuni confesive şi aceea a evocării.

Naraţiunea are, în centrul ei polarizant, construcţia unui mare combinat la Dăncuş, citadelă industrială care va da naştere viitoarei urbe de sub Măgura-Roşie. Mizînd pe tehnica naraţiunilor simultane, C. Cubleşan propune, pe de o parte, grila unui roman al destinului colectiv, dar, şi una a destinului uman, cheia de boltă sub care se aşează actele eroilor, pe de altă parte. Căci ridicarea marelui combinat pe un teren argilos, primejdios, speranţele, împlinirile şi eşecurile, încercările zădărnicite de a depăşi erorile din faza de proiectare, oferă şi o re-construcţie în plan uman, afectiv. Pe fundalul lucrărilor care se desfăşoară greoi, dar sigur, autorul proiectează destine umane care se regăsesc sub aceeaşi zodie a limpezirii conştiinţelor, atît la nivelul socialului, cît şi la cel al afectivului. Eroii romanului dispar şi reapar, căutîndu-se şi regăsindu-se, într-un moment cînd lucrările şantierului depăşesc fazele critice. Intersectarea planurilor temporale, alternanţa anticipativă cu cea recuperatoare, întîlnirea lor într-un focar epic dens şi arborescent, asigură fluiditate discursului narativ. Sacrificînd un mariaj compromis prin tot felul de complicaţii, renunţînd la poziţia de inspector în minister, inginerul Matei Handraluca vine pe şantier cu conştiinţa marii vocaţii, înfrînte o vreme, numai de dragul socrului său, profesorul Codalbu şi a fiicei acestuia, pianista Steliana, soţia sa. Demersurile de refacere a cuplului, dezmembrat un timp prin despărţirea celor doi, nu fac altceva decît să adîncească drama. Numai că Matei, tip sobru şi o conştiinţa profesională ireproşabilă, nu cedează insistenţelor Stelianei care-l vizitează la Dăncuş. Astfel că, autorul complică liniile epice deschizînd şi subiectul unui roman de familie. Tatăl lui Matei, pe care el îl crezuse mort de cînd avea cinci ani, nu e altul decît Varga, directorul şantierului. Replica pe care acesta o dă Stelianei, invocînd sentimentul general uman al iubirii de oameni, e preluată de însuşi Matei, de pe poziţia fiului vitregit de căldura iubirii paterne şi a pasiunii pentru o cauză. După investigaţiile pe care le face pe teren (apelează la mărturisirile mamei sale), Matei ajunge la revelaţia supremă, exact cînd, în lipsa lui, Steliana fusese îngropată de o încărcătură de ciment. În acest punct, drama pierderii soţiei nu apare atît de nimicitoare, din moment ce eroul s-a regăsit în persoana lui Varga. Femeia a împlinit astfel un destin, acela al construcţiei, — aluzie la motivul sacrificiului din balada populară —, Matei a rezolvat o dilemă deschisă insistent de Barbu, şeful de cadre. În acelaşi timp, erorile săvîrşite un timp, prin acuzarea lui Varga (neîntemeiată), în legătură cu construcţia unui pod, dispariţia lui neaşteptată, motivată just la scara socială a epocii, ca eroarea să nu se prelungească în copii, îl repun şi pe Varga în drepturile sale. Există însă şi o motivaţie de context care supraordonează pe celelalte, dar căreia tatăl lui Matei nu i-a găsit cheia. Singurătatea care a obscurizat existenţa nu poate acoperi gestul împlinirii profesionale, dacă din viaţa unui ins lipseşte factorul uman, în acest caz, familia: „Un om singur pe lumea asta nu valorează doi bani. Degeaba ai lăsat în urma ta zeci de construcţii de care să se bucure mii de oameni, dacă n-ai lăsat şi un **om,** care să se bucure de tine, Varga. Iar acel om nu poate fi altul decît fiul rău". (p. 182). Momentul inaugural al combinatului este şi un moment cînd Matei îşi adună gîndurile şi găseşte un răgaz de a poposi la mormîntul Stelianei, într-un gest de resemnare deloc sentimentală. Căci prietenia învăluitoare a Dorinei, economista de pe şantier, îi dă eroului şansa de a-şi reface viaţa altfel, aici la Dăncuş, ca şi Varga, care intenţionează stabilirea prin aceste locuri. Destinul său se justifică în roman prin gestul opţiunii. „Baladă neterminată" deschide şi subiectul refacerii cuplului erotic, în formula unui roman care uneşte motivul baladesc cu cel familial. (continuare în pag. III)

Cornel MUNTEANU

• GEORGE BODEA •

Patria în ianuarie

Ianuarie —
Intrarea Poetului
În veşnicie,
Cînd se rosteşte
Pe sine
Întreagă o ţară.

Nici o lumină
dinspre albul devastator
Al superlativelor
Redate expresiv
În compunerile şcolarilor repetitori.

O picătură de sînge
Ar înălbăstri orizontul.

★
★ ★

Pedigriul speranţei
Urcînd
În ideograma limbii române.
Şi cîtă înţelepciune
A acestei ignare tăceri
Milenare.

Se-ntîmplă
Înţelepţii uneori să vorbească
Adîncind brazdele plugului,
Îngenunchind lîngă urmele turmelor,
Dezvelind tăciuni din vatră —
Încă arzînd
Sub spuza cuvintelor.

An Nou

De două mii de ani şi de mai bine
Seminţele-s vegheate de mari tăceri. Ca-n rugă
Se-aude numai zvonul de viitoare holde
Şi mieii-ncearcă albul zăpezilor să-l bea.

Mai seceră calm luna aceste vaste holde
Crescute unde plugul pornindu-se-n urare
Trăgea lîngă fereastra luminii-n chip de gazdă
Întîiul semn de muncă rostit în sărbătoare.

Despre toate acestea

Despre toate acestea cuvintele sînt
Întotdeauna prea multe ori mult prea puţine,
Dar în puţinul lor înrourate
Se deschid petalele florii.
Amintirile copilăriei devin
Şi ele o interpretare a lumii.
Munţii-mbrăcaţi în zăpezi îmi apasă
Cutele îngemănate ale memoriei,
Dar lecţia aspră de zbor va începe
De-a dreptul în miezul de piatră.

Presimţind o topire bruscă-a zăpezilor
Îi scriu din nou un cîntec de dragoste
Patriei mele în ianuarie.

Întemeiere

Ea pentru sine nu e nimic. Asemănare cu-ntregul
Şi-atît. Ea pentru sine nu are nume, nu are formă,
Nu are duh, nici cuvînt, nici ispită, nici urmă.
Ea pentru sine nu e-ncercare şi, deşi trece, trecere nu e.
Ea pentru sine nu e nici sine nici alta
Sau altul. Ea pentru sine nu are cîntec, nici farmec.
Nici soare, deşi învăluită de soare, învăluită
De lună, învăluită de stele, izvorîtoare din ele,
Reîntorcîndu-se-n ele. Nici pieritoare, nici
Veşnică nu e. Există cît sîntem.
Ea pentru mine e totul, necunoscînd că
Însumi totul sînt pentru ea, —
Între şoaptă şi strigăt,
Între visuri şi buzele vîntului.

În munţi

Împurpurate de amurg
Pe steiuri apele se scurg
Şi ochi de fiare ne privesc
Din sihla-ntunecată

Un drum de ierbi, un schit în nor
O pasăre de sub picior
Ţişnind ...ah, n-am să mai iubesc
Ca astăzi niciodată.

PROZA

Moş Bîrlaie

Cînd era copil, Dumitru se căţăra pe ghizduri şi se oglindea în fîntînă, nu vedea nimic dar striga aşa, să-i răspundă ecoul: u-u-u-u-u! şi ecoul îi răspundea: u-u-u. Oamenii care-l vedeau îl fugăreau, cîteodată îl mai şi altoiau cu biciul fiindcă ţăranii pe la ei, chiar dacă nu erau cu căruţa, purtau biciul cu ei pretutindeni ca pe un însemn, ca pe sceptru, aşa se simţeau ei mai siguri şi mai stăpîni pe ei.

Bîrlaie avea cel mai frumos bici din cîte văzuse Dumitru. Era împletit în patru curele inegale, mai gros în partea de sus lîngă codirişte şi mai subţire spre vîrf, cu ciucuri roşii, doi ciucuri, unul mai mare şi altul mai mic. Cînd pleznea pe lîngă boi, fiindcă el nu-şi bătea niciodată vitele, biciul lui scotea un sunet aparte dar nu pocnea pentru că n-avea sfîrc, vîjîia doar. Îşi iubea boii ca nimeni altul, cu o dragoste aproape părintească. Îi ţesăla în fiecare zi, sta lîngă ei cînd mîncau şi cînd se adăpau, îi mîngîia şi le vorbea ca unor copii: „Ia să vază taicu ce ai tu, mă Costandine, de nu mănînci tot fînu şi nici nu rumegi ca lumea, că nu te-o fi dăochiat carevaşilea!?" Aşa îl chema, Costandin, ca pe oameni, că pe boii lui nu-i chema ca la toată lumea: Breazu, Bălan, Rujan... Nu! El îi boteza ca pe oameni, cu nume de băieţi: Vasilică, Georgel, Mitrică...

Înainte de a pleca în război, fiindcă Bîrlaie a fost şi în război, a făcut tot frontul dar s-a întors viu şi nevătămat fiindcă nici el n-a tras cu puşca în oameni, chit că se chemau inamici, şi-a cumpărat doi juncani pe care i-a botezat după cum îi era obiceiul cu nume de băieţi: Petrică şi Mircea. Semănau în păr de parcă ar fi fost fraţi şi aveau amîndoi stea în frunte, dar coarnele nu-i prea plăceau, erau cam şuţi. „Dragă Floare", scria el invariabil în scrisorile purtînd stampila cenzurii militare, „Dragă Floare, eu sînt sănătos sănătate care ţi-o doresc şi ţie şi lui Petrică şi lui Mircea, să ai grijă de ei, să-i ţăsăli, să le dai apă la timp şi fîn, uruială dacă ai...!" Scrisorile le scria fără îndoială vreun camarad, scrisul era mereu altul, iar cînd ajungeau, după săptămîni şi chiar luni de zile, la Ociogi le citea Dumitru pentru că Lelea Floarea nu ştia carte, n-avea copii şi nici rude pe aproape, doar vecini.

Bîrlaie s-a întors moşneag din război, dar era tot vioi şi vorbăreţ şi ştia să se iscălească. A vrut s-o înveţe şi pe nevastă-sa să se iscălească, nu de alta, dar vine cineva cu ceva de la primărie, pentru dări sau cine ştie ce, şi el nu e acasă, ca ce se face?, pune deştiu ca prostu?! O iarnă întreagă s-a chinuit dar n-a reuşit şi a renunţat, muiere, ce să înţelegi de la ea? De milos însă era milos, tot cum îl ştia lumea dinainte, nici păsări nu tăia. Lelea Floarea ieşea în drum cu puiul de găină şi custurea sub braţ şi ruga vreun trecător să i-l taie, Bîrlaie sta ascuns, îi era ruşine şi oamenii credeau că e dus pe undeva. Cînd Dumitru era acasă i-l tăia el.

— Mă Mitrele maică!, aşa îi zicea Lelea Floarea, dă fuga de-mi taie o găină să-i fac lu nentu Bîrlaie o zamă că n-a mai pus în gură de la Paşti.

Pe bărbatul ei îl chema de fapt Simion, Paraschiv Simion, dar toată lumea îl ştia şi nevastă-sa tot aşa îl striga. De la o vreme însă, mai căpătase o poreclă, i se mai spunea Iesle, fiindcă stătuse o zi întreagă ascuns în ieslea boilor să nu se înscrie la colectiv. N-avea pămînt mult, boii erau cel mai mare şi mai de preţ avut al lui, boii şi carul, dar nici aşa să-i dea degeaba! Acolo l-au descoperit agitatorii abia spre seară, iar tovarăşul Plăcintă care aflase întîmplarea de la instructorul raional, cînd a venit la Ociogi, l-a întrebat pe al lui Cotoc care era secretar la O.B.:

— Da Iesle ce mai face?

— Care Iesle?

— Ei, care, Bîrlaie tu nu ştii?

— Aaaa!

Şi de-atunci aşa i-a rămas numele, Iesle, dar nimeni nu îndrăznea să-i zică în faţă pe policra asta, pentru că îl înjura de muiere. Pe cînd Bîrlaie..., nu se supăra, toată lumea aşa îl ştia de Bîrlaie.

— Ce mai faci, bă, Bîrlaie?

— Bine, bă! Da' tu?

Mihai GHERGU

PERMANENȚE

Ianuarie

La Roma, în apropierea gării Termini, în muzeul de antichități romane, ridicat pe ruinele termelor lui Dioclețian, am văzut sculptura cu față dublă a zeului Ianus. Un chip privește în față, altul în spate; un chip privește spre trecut, altul spre viitor; unul arată parcă satisfacția lucrului făcut, altul intenția lucrului de făcut. Poate că nicăieri și în nici o altă împrejurare n-am înțeles mai bine ideea de cumpănă între ani, ca aici în fața acestei statui care a împodobit cîndva celebra grădină a lui Salustius. Mi-am adus aminte de asta în acest ianuarie alb, întors și el cu fața spre ceea ce-am făcut, dar și spre ceea ce trebuie să facem. Și mi-am mai amintit că, tot într-un astfel de ianuarie alb, am intrat întîia oară în atelierul trudei de o viață, în atelierul ctitorului de chipuri care privesc înainte sau în ele însele, artistul poporului Ion Irimescu. Înalt, senin, puțin adus de spate, cu un ușor zîmbet ironic, m-a privit cu o anume neîncredere, făcîndu-mă să înțeleg că scepticismul înțelepciunii are întotdeauna un chip blajin. Am vorbit despre timp, am vorbit despre oamenii de acasă, de acolo, de sus, din Bucovina, nemaisăturîndu-mă cu ce-mi vedeau ochii în jurul meu. Variante la monumentul Brâncuși, capete de copii, Femeia-Victorie, Femeia-Muzică, Femeia-Floare, Femeia-Mamă; figurile unor mari personalități ale spațiului spiritual românesc: Iorga, Enescu, Cazaban, Jalea, Sadoveanu, Băncilă, Agîrbiceanu, Oprescu, Vancea, Arghezi, Ciolan, Rogalski; schițe sau machete ale unor compoziții precum: **Povara, Partizani în Deltă, Victorie, Leda, Pieta, Moise, Făt-Frumos omorînd balaurul**; fotografii sau desene ale unor mari lucrări de artă monumentală: **Dimitrie Cantemir, Mircea cel Bătrîn, Maternitate, Lupeni 1929, Oțelar** ș.a.

I-am vorbit cu patos de dorința mai veche a sucevenilor de a realiza la Fălticeni o colecție de artă Ion Irimescu, și că sînt hotărît să fac orice pentru realizarea ei.

Același zîmbet cald, senin, prietenesc, ușor ironic.

Au trecut de atunci 15 ani. Îmi amintesc de emoția despachetării primelor lucrări, realizării primelor socluri, organizării primelor săli. Cumpătarea înțeleaptă a maestrului a impus etape succesive, gîndite și regîndite an de an, vară de vară, adăugite, întregite, schimbate, modificate mereu. Treptat, atelierul din strada Pangrati a devenit un punct de fierbere pentru stația terminus Fălticeni, iar apartamentul din strada Zambaccian un loc de tihnită conversație pe aceeași temă: „Cum o fi vremea la Fălticeni; or fi ajuns lucrările trimise; s-or fi îngrijit cei de acolo de socluri; oare or fi înțeles că la un anume chip prefer eticheta „Portret din trecut" și nu „Fosta-i lele cînd ai fost", cum am zis eu în glumă; dar primarul, o fi turnat asfaltul, s-o fi apucat de finisarea fațadei, de turnarea soclului statuii Sadoveanu...?" Și astfel, triunghiul Pangrati, Zambaccian, Fălticeni a devenit un triunghi al artei dăruită oamenilor de acasă și nu numai acestora, ci tuturor oamenilor ce vin și vor veni să se uimească de albastrul de Voroneț, de culorile Putnei, Sucevița, Moldoviței, Dragomirnei, de cele peste 500 lucrări de la Fălticeni ale maestrului.

Ion Irimescu n-a sculptat încă statuia cu două fețe a zeului Ianus, dar prin gestul făcut către semenii săi a „sculptat" unul din cele mai durabile monumente culturale românești, Muzeul de Artă din Fălticeni, care expune lucrări realizate în ultimii 50 de ani, și care ne vorbesc deja de eternitatea spiritului românesc. Acest ianuarie alb, sărbătoresc, acești oameni mari, cunoscuți și iubiți în ianuarie, ne cheamă, ne îndeamnă, ne obligă la și mai mult.

Alexandru TOMA

I. E. TOROUȚIU INEDIT (1910)

Istoriografia literară cunoaște prea puține date în legătură cu începuturile celui care, pe drept cuvînt, a fost numit „un Hurmuzachi al istoriei literare românești interbelice"[1]). Necesara monografie care va trebui elaborată în viitorul apropiat despre viața și activitatea uneia dintre cele mai de seamă personalități „complementare" — în accepția fericită a profesorului C. Ciopraga — a Țării de Sus și nu numai a acesteia, va trebui să includă și traseul celor dintîi încercări literare din vremea studenției, găzduite prompt și cu deplină înțelegere de publicațiile românești din Transilvania.

Comprehensiunea deosebită vădită, acum, la mijlocul deceniului prim al veacului nostru, poate fi situată în conexiunea unui motiv imediat, datorat, pe de-o parte, intenției mărturisite a presei literare în cauză de a sprijini tendința de afirmare a tinerelor talente, iar, pe de altă parte, de a se contribui astfel, indiferent de zona istorico-geografică, la dezvoltarea sentimentului patriotic, unitatea culturală dobîndită fiind gîndită ca o necesară alternativă în întrecerea gradată la împlinirea dezideratului unității naționale depline.

Nefiind încă în posesia unor date certe cu privire la relația de prietenie stabilită între I. E. Toroutiu și Alexandru Lupeanu Melin[2]), destinatarul scrisorii redate în anexă, înclinăm să credem într-o reciprocă cunoaștere mediată tocmai de acel germene de pasiune juvenilă, dublat de curiozitatea specifică vîrstei și caracteristic fazei totalei întrajutorări, acțiunea fiind treptat și conștient canalizată pe făgașul pe care literatura era menită să îl realizeze. Aceasta a fost, în fapt, condiția esențială a debutului și a aprofundării nu numai a prieteniei literare dintre cei doi, născuți la distanță minimă în timp, 1887 și 1888, proveniți din mediul rural (Solca și Fărău), cu studii liceale la Suceava și Blaj, cu stagii academice în străinătate.

Începuturile, deci, ale unui posibil dialog, pot fi situate, după toate probabilitățile, în momentul în care Al. Lupeanu Melin devine, în 1906, un colaborator stabil al revistei clujene „Răvașul". Creația sa literară extrăgîndu-și seva din orizontul spațial și spiritual transilvan și fiind mărturisită sub forma unor inegalabile povestiri, există în paginile menționatei reviste, alături de traducerile semnate de I. E. Toroutiu pe intervalul anilor 1906—1909 din autori precum: M. Gorki, I. Turgheniev, B. Björnson ș.a.[3]). Aceleași colaborări în paralel pot fi evidențiate în revista craioveană „Ramuri" din 1908 și în „Semănătorul" din 1910, conștiința valorii regionale dezvoltate acum definind tot mai puternic caracterul de „culturalizare" și menirea de „culturalizator" asumată și prelungită ulterior, extrem de benefic, pentru întreg răstimpul interbelic. Dezbătînd relația dintre cei doi, nu putem omite faptul că I. E. Toroutiu își publică cele cîteva lucrări de debut din perioada studenției tocmai la Cluj, anume traducerile din Fr. Hebel (1909), Platon (1910), volumele de povestiri „Chipuri", „A fost odată. Povești și cîntece poporale" (1912), ajutat și sprijinit moral, dar și material, de către românii de aici, implicit de părintele Elie Dăianu, redactorul responsabil al „Răvașului" și de mai depărtatul prieten Al. Lupeanu Melin, student tocmai în orașul de pe Someș.

Pe acest fundal al colaborării și cointeresării reciproce survine apelul expediat de către I. E. Toroutiu în legătură cu semnalarea contribuției prietenului său blăjean la subvenționarea colecției de cărți poștale apărute sub egida societății academice „Junimea" și care difuzate aveau menirea să ajute materialicește alumneul propriu, acțiunea fiind inițiată de studentul în litere bucovinean. Epistola în cauză rămîne un exemplu peremptoriu pentru relația existentă și continuată în timp între doi literați care vor ajunge ulterior figuri marcante ale culturii noastre interbelice.

Cernăuți, 25 decembrie /1/910

Dragă Frate,

Rând pe rând am primit întâiu 2 cor./oane/ cu mulțumită din partea acelor sermani, cari se vor folosi de alumneu, apoi azi frumoasa ta scrisoare. Îți mulțămesc din toată inima pentru prețioasele șire din „Unirea"[4]) pe care încă n-am primit, cred însă că mîine voiu primi-o.

Rugându-te să nu uiți de mine și să-mi mai scrii cînd apuci, te salut cu dragoste românească.

Stud./ent/ I. E. Toroutiu.

/ carte poștală, cu antetul / Prof. Ștefan Ștefureac 1845—1893.

„Bărbați mari ai Neamului", Nr. 5. Alumneul „Junimii".

/ Arh. Stat. Cluj, **fond Al. Lupeanu Melin**, nr. 292, f. 1./

---

[1]) M. Bucur, **Istoriografia literară românească**, București, 1973, p. 399—400

[2]) Vezi I. Buzași, în **Buletinul Societății de științe filologice**, București, 1987, p. 79—80.

[3]) În **Răvașul** pe anul 1907, de exemplu, în numerele 27—31, 37—46.

[4]) **Unirea**, XX, 1910, nr. 51, 17 decembrie, p. 420—421: notă despre societatea academică „Junimea" de la Cernăuți, înființată în 1878, care, în folosul alumneului propriu și din inițiativa studentului în litere, tînăr scriitor I. E. Toroutiu, a făcut să apară o serie de cărți poștale înfățișînd fruntași din Bucovina, Transilvania și România: C. Morariu, Vasile Ianovici, Cocârlă, Ștefureac, S. Fl. Marian, George cav. de Popovici, Dim. cav. de Costin, Eudoxiu Hurmuzachi, Tudor cav. de Flondor, Alex. Mocioni, I. Agârbiceanu, A. Bunea ș.a.

Stelian MÎNDRUȚ

Gînd despre Unire

Ard jaruri ninse-n vatra țării
amintitoare de istorii vechi
pe ramura de-argint a depărtării
stau zilele de sărbători, perechi.
Dinspre Muntenia trec drumuri multe
spre albia Moldovei glăsuind
dinspre Moldova mai coboară Cuza
în săniile marelui său gînd.
Surori de sînge-ngemănate-n suflet
vin Țările Române, încă vin
de ceas de Ianuarie să spună
și de Unirea lor într-un destin.
Oricîte file-ntoarce viitorul
uitarea nu se-aşterne în neștire
Moldova și Muntenia — poporul
le-a îndreptat în veac către Unire.

Nicolae MOSCALIUC

Dacă-n multa noastră neodihnă...

Dacă-n multa noastră neodihnă
Adeseori bolnavă nălucire
Trupurile ni se-apleacă și se încovoaie
Sub povara unui gînd rebel
Dacă-n dimineața care-anunță vara
Spaimele se înmulțesc în dans grotesc
Spulberînd din preajma noastră
Certitudinea de-a fi în „raiul pămîntesc"
Dacă ochii noștri zilnici —
Cea mai ne-nțeleasă taină ce-am primit-o-n dar —
Poate nu-s ai noștri poate-i în zadar
Implantat în craniu acest timp impar,
Dacă unda mîinii știe să alinte
Și tot ea ne poartă în adînci morminte
Dacă-auzul cerne plînsul și durerea
Firului de iarbă care-i Învierea
Dacă pașii noștri-s zbor abia simțit...
De ce-am mai fost, de ce ne-am mai ivit?..

George DAMIAN

Ilustrație la Eminescu — Desen de Costin Neamțu

DICȚIONAR LXXI

MARIAN, SIMEON FLOREA (n. 1.IX.1847, Ilișești — m. 11.IV.1907, Suceava). Studii secundare la Gimnaziul din Suceava, terminate la Beiuș, în Transilvania, unde își ia bacalaureatul în 1871. Studii superioare la Facultatea de Teologie din Cernăuți, terminate în 1875. Din 1879, profesor la Siret, apoi la Suceava, la Gimnaziul gr. or. (viitorul liceu „Ștefan cel Mare"), pînă la stingerea sa din viață. Debutează în revista „Familia", noiembrie 1866, cu articolul „O nuntă la Ilișești în Bucovina". Volume tipărite: *Poezii poporale din Bucovina — Balade române*, Botoșani, 1869; *Poezii poporale românești, Tom I, Balade, cîntece bătrînești*, Cernăuți, 1873; *Tom 2, Doine și hore*, Cernăuți, 1875, *Tradițiuni poporale române*, Sibiu, 1878; *Cromatica poporului român* (discurs de recepție la Academie), București, 1882; *Ornitologia poporană română, Tom 1 și 2*, Cernăuți, 1883; *Cîteva inscripțiuni și documente din Bucovina*, București, 1885; *Descîntece poporane române*, Suceava, 1886; *Nunta la români*, studiu istoric-etnografic comparativ, București, 1890; *Înmormîntarea la români*, studiu etnografic, București, 1892; *Nașterea la români*, studiu etnografic, București, Lito-Tipografia Carol Göbl, 1892; *Vrăji, farmece și desfaceri*, București, Tipografia Carol Göbl, 1893; *Satire poporane române*, București, Ed. librăriei Socec, 1893; *Sfîntul Ioan cel Nou de la Suceava*, schiță istorică, București, 1895; *Tradițiuni poporane române din Bucovina*, București, Imprimeria statului, 1895; *Răsplata*, povestiri din Bucovina, Suceava, Ed. Școala Română, 1897; *Sărbătorile la români*, vol. 1—3, București, Institutul Carol Göbl, 1898—1901; *Poezii poporale despre Avram Iancu*, Suceava, 1900; *Inscripțiuni de pe manuscripte și cărți vechi din Bucovina*, partea I din districtul Câmpulungului, Suceava, 1900; *Portretul lui Miron Costin, mare logofăt și cronicar al Moldovei*, București, 1900; *Vartolomei Măzăreanu, Condica Mănăstirii Voroneț*, Suceava, 1900; *Vartolomei Măzăreanu, Condica Mănăstirii Solca*, Suceava, 1902; *Insectele în limba, credințele și obiceiurile Românilor*, studiu folcloristic, Edițiunea Academiei Române. București, 1903; *Vartolomei Măzăreanu, Domnia lui Ștefan cel Mare și a lui Ștefan Tomșa*, Suceava, 1904; *Legendele Maicii Domnului*, studiu folcloristic, București, Institutul Carol Göbl, 1904; *Păsările noastre și legendele lor*, București, f.a., colecția Biblioteca pentru toți, nr. 29; *Legendele rîndunicii*, București, f.a., colecția Pagini alese, nr. 76; *Legendele ciocîrliei*, București, f.a.; *Păsările poporului român, Datini și legende*, ediție îngrijită de Ion Pillat, București, Ed. Cartea Românească, 1938; *Legendele păsărilor*, ediție îngrijită de M. Cărăușu și O. Tofan, Iași, Ed. Junimea, 1975; *Basme din Țara de Sus*. Ediție îngrijită de M. Cărăușu și Paul Leu, Iași, Ed. Junimea, 1981; *Basme populare românești*, Ed. îngrijită de Paul Leu, București, Ed. Minerva, 1986.

Deși considerat unanim drept unul dintre pionierii folcloristicii românești, culegător prodigios dar și cercetător eminent, opera lui S. Fl. Marian a rămas totuși într-o nedreaptă stare „muzeistică". Exemplare din edițiile princeps se găsesc doar în marile biblioteci din țară, studiile lui fundamentale nefiind reeditate pînă astăzi. Încă din 1881, la primirea sa în Academia Română (avea doar 34 de ani) B. P. Hașdeu l-a definit drept „singurul etnograf român". Într-adevăr, S. Fl. Marian a pus bazele etnografiei românești prin lucrările de sinteză fundamentale (Cromatica..., Ornitologia..., Nunta..., Nașterea... etc.). Culegerile sale folclorice „corese", după exemplul lui Alecsandri, au căpătat ulterior ceea ce specialiștii numesc rigoare științifică, adică au fost reproduse întocmai, indicîndu-se informatorii etc. S. Fl. Marian a făcut și primele studii comparatiste de folclor. Manuscrisele păstrate conțin un bogat material folcloric și etnografic inedit, care-și așteaptă împreună cu reeditările principalelor lucrări, o meritată și necesară ediție de *Opere*...

Referințe critice (selective): Bîrlea, Ovidiu: *Istoria folcloristicii românești*, București, Ed. Enciclopedică, 1974, p. 232—244; Chițimia, I. C.: *Folcloriști și folcloristică românească*, București, Ed. Academiei R.S.R., 1968, p. 155—191; Datcu, Iordan: *Dicționarul folcloriștilor*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1979, p. 271—276; Vlăduțiu, Ion: *Etnografia românească*, București, Ed. Științifică, 1973, p. 77—79; Vulcănescu, Romulus, și Vrabie, Gh.: *Etnologia Folcloristică*, București, Ed. Academiei R.S.R., 1975, p. 35—39 și 135—137; Loghin, Constantin: *Istoria literaturii române din Bucovina 1775—1918*, Cernăuți, Ed. Mitropolitul Silvestru, 1926, p. 128—134; Iorga, N.: *„Oameni cari au fost*, vol. 1, București, 1936, p. 196—201; *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, Ed. Academiei R.S.R., 1978; Pop, Gr. Vasile: *Conspect asupra literaturii române și scriitorilor ei de la început și pînă astăzi, în ordine cronologică*, partea a II-a, București, Tipografia Națională, 1976; *Știința în Bucovina*, vo. 2, Suceava, 1983, p. 168—177; Fotea, Mircea: *Simion Florea Marian folclorist și etnograf*, București, Ed. Minerva, 1987.

Ion PÎNZARU

Baladă neterminată

(urmare din pag. II)

Re-valorificarea mitului din balada **Monastirea Argeșului** din perspectivă modernă, aplicînd subiectului creației populare schema unui roman de acută problematică actuală, e o încercare îndrăzneață care-i reușește din plin lui Constantin Cubleșan. Reprezentantul puterii aici, directorul Varga, este motivat estetic și nu are nimic din fanatismul orgolios al voievodului, iar femeia vine dintr-o pornire interesată și are o motivație minoră. Singur, inginerul Popescu, este cel care conjugă motivul pămîntului blestemat din baladă cu vinovăția proiectanților care au acceptat ideea construcției pe versantul periculos al Măgurii-Roșii. Între orgoliu și adevăr, Popescu rămîne un tip labil, vanitos și vulgar chiar.

În destinul construcției se topesc psihologii de tot felul, șantierul e cadrul care le ordonează viața și le-o dirijează după un sens major. Romanul **Baladă neterminată** dezvoltă cultul pentru vocația muncii în folosul obștei, e romanul unor mari realizări. Să adăugăm la acestea, paginile de mare poezie din pasajele descriptive ale locurilor, unde Constantin Cubleșan urmează traiectoria de la depărtat la apropiat, în prezența unui peregrin impersonal, un fel de martor neutru, dinafară. Autorul se află la acest roman în cea mai bună tradiție a prozei ardelenești (Rebreanu, și mai ales Pavel Dan), prin distribuția echilibrată a intarsiilor lirice.

LEONIDA LARI
(R.S.S. Moldovenească)

Ce zi frumoasă

Ce zi frumoasă umblă pe pămînt
Iluminînd egal, și rău, și bine,
Privindu-mă senină și pe mine
Ce zi frumoasă, plină de cuvînt
Cînd mă despart în gînd de tine

Ce zi frumoasă trece
printre noi
De propriu-i pas înfiorată
Și cum îmi vede fața tulburată
Își tot întoarce capul înapoi
Spre-a nu mă pierde niciodată

Ce zi frumoasă e și ce potop
Învingător de frunză și de floare
În zi ca asta nimeni nu moare
Doar eu la pragul ei precum
un snop
Cad și nu cad prinsă în izvoare.

PETRU KRSTIC
(R.S.F. Jugoslavia)

Singur

Singur
nebun
cu testamentul
și fără vrun martor
Ce greu
e să pășești
și cît de greu
ni e drumul
Glumim
că-așa
mai ușor ne trece
viețuirea
Lasă
ceea ce nu poți să prinzi
și să ții
lasă
să rămînă
alături
Mergem
noi camarazi
împreună
că vom ajunge
nu vom ajunge
vr'odată
niciodată
n-are importanță
Împreună
Ce de cuvînt
sanctificat
binecuvîntat
Etern
Al meu
Al nostru
Dar nu-i adevăr
Vai
Singur
Nebun
Pe-acest drum
Singur
Abandonat.

Diogene

Diogene
vinul
și buzele tale
(marea
și nopțile mediteraniene)
dă-mi
și forța
uitării de sine.

Eu merg...

Eu merg
atîtea păduri
de vînt bătute
atîtea cîmpuri
de după recoltă rămase
atîtea țărmuri
in unde înecate
atîtea mări

de orizonturi lipsite
Eu merg
atîtea drumuri
fără de capăt
și-atîtea căi
fără de-ntoarcere
Eu la tot merg
și mă uit
și uit de mine.

Secole

Secolele
vanității
secolele
singurătății
secolele
deșertăciunii
Luminile mele
neaprinse
cugetele mele
de mult învinse
viețile mele
de-a pururi respinse
patimi stinse
ruguri încinse
drumuri întinse
nebunii cuprinse
eșafoduri linse
anii-n șir
Răsculații așteptații
spînzurații deșteptații
anii-n șir
Anii-n șir
roiesc roiți
în juru-mi capului
cuibăresc
și orbesc
creierii-mi
ce veștezesc
ce puterezesc
ce se-nvîrtesc
în vîrtejul lumilor
Prin hohotul glumelor
secolele întristării
secolele depărtării
secolele sîngerării
întoarceți-mi seninătate
vă dau napoi vanitate
vă dau napoi singurătate
deșertăciune lașitate
Eu sclav al lașității
secolele vanității
secolele singurătății
secolele deșertăciunii.

CADRAN

Cui folosesc exagerările?

Ne exprimam cu o altă ocazie nedumerirea față de fenomenul proliferării așa-zisei literaturi de jurnal. Zicem fenomen pentru că într-adevăr plăcerea confesiunii făcute public atrage noi aderenți, chiar dacă astfel de exerciții artizanale trezesc prea puțin interesul cititorului. Și ca și cum acesta ar fi genul chemat să propulseze valorile de care avem nevoie, critica de întîmpinare, nu scapă prilejul de a glosa în extaz pe marginea noilor apariții. Un exemplu de dată recentă ni-l oferă *„După-amiaza de sîmbătă"*, de Valeriu Cristea, o carte încheiată, după precizarea autorului, în noiembrie 1987 și publicată după numai cîteva luni, în 1988. „Legănam de multă vreme visul de a scrie un roman", mărturisește de la bun început Valeriu Cristea și iată-l hotărît să se realizeze ca prozator. Ceea ce va rezulta nu poate fi numit nici într-un caz roman, deși pe suprafețe mici, autorul face dovada calităților sale narative. Prima secțiune a volumului are caracter memorialistic, Valeriu Cristea fixîndu-se îndeosebi asupra anilor copilăriei, pentru ca în cea de a doua parte să-și reunească însemnările ocazionale, gîndurile și rezumatele „prozelor nescrise".

Desigur încercarea de „recuperare" a unei vîrste (formative) în tentativa de autorecunoaștere, de regăsire de sine, poate avea efect benefic pentru fiece creator. Numai că demersul acesta rămîne o chestiune particulară. Cu atît mai mult cu cît textul lui Valeriu Cristea nu excelează nici prin exemplaritatea experienței de viață comunicate, nici prin originalitatea formulei de prezentare. Autorul reține întîmplări, scene, chipuri, impresii, peisaje etc. (cu valoare constitutivă, desigur) într-o derulare aproximativ cronologică, pe care le conectează la temperatura emoției, cu dorința vădită de a le descifra sensurile, semnificația. Notațiile însă nu depășesc nivelul consemnativ, autobiografic. Aflăm astfel că Aradul e „orașul în care m-am născut", că în satul cutare „am văzut pentru prima oară miraculoasa gînganie numită vaca domnului", că „din clasa întîi îmi amintesc cum un copil îmi leagă șiretul la pantof", că „primul film de care îmi amintesc l-am văzut la Galați", că „primul meci de fotbal adevărat l-am văzut în 1947" sau că la Cluj „am început să merg cu adevărat la cinema" (indicii prețioase probabil, pentru viitorii biografi ai scriitorului). La datele de interes strict personal se mai adaugă alte amănunte despre colegi, tovarăși de joacă, rude, localități, profesori, vacanțe, lecturi. Valeriu Cristea nu uită să precizeze și „alte obiecte (lucruri) prietene care mi-au influențat copilăria: trotineta primitivă confecționată din două scînduri negeluite" „A rezultat, apreciază unul dintre recenzenții volumului, un text specific pentru proza modernă" (? !), pentru ca un altul și mai entuziasmat de scrierea confratelui său, să exclame: „Valeriu Cristea nu e doar un evocator al vieții sufletești, ci și un interpret al ei, un psiholog adică, de o adîncime și de o forță a observației cărora le găsesc cu greu termen de comparație *cu cei mai de seamă romancieri actuali*" (subl. n.). Există aici o confuzie căreia semnatarul nu-i rezistă și care e pertinent sesizat de Doina Diaconu (în SLAST). Aceasta se întreabă pe bună dreptate: „Oferă scriitura autoreferențială garanția autenticității, constituie această adeziune un simptom al crizei ficțiunii ori o modă, ca oricare alta, supusă efemerității ?". Oricum, implicarea criticii în destinele prozei actuale nu prin asemenea „pilde" se cere onorată.

În aceeași notă de veselă concesie, cronicarul se lasă „frapat" de artificiile reflexive și de „capacitatea de a extrage semnificații din cele mai obișnuite situații ale autorului". Am reținut și noi cîteva exemple din suita „aforismelor" lui Valeriu Cristea: „Cînd vorbim, așa, în general, despre viață, ne închipuim de obicei ceva imens, nemărginit"; „Se spune că dragostea e oarbă, și poate e adevărat" sau „Cît de numeroasă, de mare este temuta oștire a Bolii și a Morții". Pentru ca același recenzent să conchidă: „Astfel de magistrale (sic !) analize sînt pretutindeni într-o carte pe care o citești cu pasiunea cu care citești o mare operă de proză".

Comparația părăsește orice criteriu de evaluare obiectivă și nu trebuie pusă decît sub semnul exagerării deliberate. Cu asemenea abdicări de la condiția (profesională) a practicării actului critic, chiar dacă la mijloc se interpun motivații de ordin colegial-afectiv, orice comentator riscă să-și piardă creditul iubitorului de literatură.

Ioanid DELEANU

„Există o afinitate culturală care unește întru eternitate Brașovul și Bucovina"

(urmare din pag. 1)

sofică „Repere ale culturii române", dezbaterea „Inventica militans" și stabilizarea paginii de proză universală pe valori de prim rang ale literaturii universale. Antologia „Luna în oglinda apei" (proză universală contemporană), editată de „Astra" în 1988, s-a epuizat fără a ajunge la Suceava (deplin mister !). Noroc că un nou tiraj se imprimă în aceste zile. Sperăm să i se facă și Bucovinei o parte întru totul meritată. Proiecte? O nouă antologie de proză universală contemporană din literaturile de expresie neolatină (franceză, italiană, spaniolă, portugheză, romanșă, sardă, catalană). Volumul se numește „Meandre" și a intrat la tipar. Un alt proiect major vizează critica literară, mai ales critica criticii. O anchetă dedicată decalajelor (între receptarea de către public și receptarea de către critică, între critici și critici, între critici și autori, între o carte și altă carte a aceluiași autor etc.) lasă un slobod cîmp de dezbatere polemică a unor cazuri care se constituie în puncte nevralgice ale vieții literare. Paginile noastre vrem să devină cîmp de luptă cavalerească, elegantă, chiar „cordială" dacă se poate, citîndu-l pe respectabilul Octavian Paler.

— Toate revistele încurajează vîrsta tînără în apropierea ei de poezie, de proză. Singură, după cîte știu, „Astra" stimulează și aptitudinile în critica literară prin concursul „Poemul comentat". De fapt, ce urmărește acest concurs: testarea gradului de receptivitate (accesibilitate) a poeziei actuale sau chiar formarea unor viitori critici literari?

— Nu intenționăm ca rubrica noastră concurs „Poemul comentat" să devină un curs de calificare prin corespondență (și nici chiar la locul de muncă) al criticilor literari. Sînt prea mulți factori (unii imponderabili) care concură la „facerea" criticilor literari, dacă nu cumva și aceștia sînt „născuți, nu făcuți". Diploma de onoare ce este acordată cîștigătorului acestui concurs nu este un atestat profesional, ci mărturia unui succes de stimă, a unei încrederi, este un îndemn. Ce urmărim cu concursul? Să stimulăm interesul cititorilor inițiați, dar și al celor care vor să se inițieze în receptarea și asimilarea poeziei moderne. O școală a apropierii cititorului de inefabilul poeziei. Că dintre laureații noștri, nu puțini, s-au consacrat în critica literară, devenind colaboratori permanenți ai unor reviste ca „Viața românească", „Vatra", „Luceafărul", „România literară" și altele, cu-atît mai bine țării și lor cu-atît mai bine. Aceasta este excepția fericită și nu putem decît să ne bucurăm pentru ei. În ce ne privește, căutăm să-i ținem apropiați revistei, publicîndu-i cu consecvență și facilitînd, pe cît ne este cu putință, pătrunderea lor și în alte publicații. În fiecare an, laureații noștri se adună într-un colocviu (ultimul, dedicat lui Mihai Eminescu) și constelația lor capătă aspectul unui veritabil „club deschis" al criticilor tineri. Niculae Alexandru Vest, Rodica Drăghincescu Berariu, Ion Ghilimescu, Radu Săplăcan, Zorin Diaconescu, Corina Cristoloveanu, Constantin Miu, Lazăr Popescu sînt numai cîțiva dintre cei care alcătuiesc nucleul acestui club. Cîți dintre ei sînt cu adevărat critici profesionalizați sau profesionalizabili este greu de spus și nici nu ne interesează în prea mare măsură. Important este că prin rubrica „Poemul comentat" poezia română de azi își apropie și mai mult cititorul, iar cititorul învață a pătrunde în mirificul imperiu al poeziei, mai avizat, mai în cunoștință de cauză.

— Bucuria de a vă avea oaspete la noi, în Bucovina, poate fi înțeleasă și ca o prefață la un dialog cu mult mai apropiat între creatorii brașoveni și cei suceveni? Cum l-ați vedea concretizat?

— Există o afinitate culturală care unește întru eternitate Brașovul și Bucovina. Pe malul Oltului, la cîțiva pași de Brașov, în satul numit Cuciulata, există casa lui Aron Pumnul. În fața Liceului „Andrei Șaguna" există bustul lui Ciprian Porumbescu, iar sala festivă a aceluiași liceu a găzduit premiera absolută a „Craiului nou" și a consfințit actul de naștere al teatrului liric românesc. În muzeul din Șcheii Brașovului se află păstrate cu sfințenie manuscrisele, partiturile și scrisorile lui Ciprian Porumbescu, cel care și-a dăruit cu o sfîntă generozitate anii săi cei mai rodnici Brașovului muzical. Dacă ar fi numai atît (dar lista este mult mai lungă) și încă ar fi destul pentru a simți că de la orașul din inima țării, distanța este un spațiu spiritual, care, departe de a separa, unește. Cred că nici astăzi, și niciodată, nu se poate clădi nimic decît pe o temelie bună, trainică, așa cum este aceea pe care înaintașii ne-au dăruit-o. Dacă studiem „Mersul trenurilor", distanța dintre Suceava și Brașov este descurajantă. Să o cercetăm însă pe aceea din sufletele noastre și vom fi mai bogați, mai încrezători. Am realizat la Suceava contacte ce se pot dovedi rodnice cu importanți factori culturali ai județului și cu reprezentative personalități culturale. Plec spre Brașov cu convingerea că există în cetatea Sucevei importanți și prețioși colaboratori potențiali ai revistei „Astra". Marcel Mureșeanu, Ion Beldeanu, Liviu Popescu, Ion Cozmei, George Damian, Constantin Severin, Constantin Ștefuriuc, Ion Drăgușanul, Doru Mihai Mateiciuc sînt numai cîțiva dintre colaboratorii potențiali ai „Astrei".

— În încheiere, doriți să formulați un gînd pentru cititorii noștri?

— Un gînd de admirație pentru zestrea de spirit a Bucovinei, îndemnul de a nu uita cît de severe și înalte răspunderi lasă asupra noastră, a celor de azi, astfel de testamente morale; îndemnul de a păstra și spori această zestre, iubindu-și, slujindu-și, sporindu-și instituțiile culturale: teatrul, bibliotecile, școlile, muzeele, inegalabilele monumente de artă, revista și — nu în ultimul rînd — artiștii, scriitorii, pe cei care poartă pe umeri această sfîntă și impreschimbabilă povară.

— Vă mulțumim!

CONSEMNĂRI

● Lansări de carte

— La Casa Cărții „Mihai Eminescu" din Suceava a avut loc lansarea volumului de poezii *Viziune cu porumbei călători* (Editura Junimea, 1988), al poetului Marcel Mureșeanu. Au vorbit cu acest prilej Alexandru Toma, președintele C.J.C.E.S. Suceava, Doina Florea, redactor la Editura Junimea și criticul literar Mihail Iordache.

— În aceeași incintă a fost lansată cartea de poezie *Ora fantastică* (Editura Eminescu 1988), de Florin Bratu, volum de debut beletristic. Autorul a fost prezentat de Vasile Cojocaru, directorul Centrului de Librării Suceava și de profesorul Octavian Nestor. (D. M.)

● Vizită

În cadrul tradiționalelor relații cultural-artistice dintre județul Suceava și regiunea Cernăuți (U.R.S.S.), scriitorii suceveni Marcel Mureșeanu, Ion Beldeanu, George Damian, Mihail Iordache și Victor Rusu au fost oaspeții colegilor lor sovietici, participînd, în orașele Cernăuți, Hliboca, Hotin, și Noua Suliță la șezători literare, schimburi de experiență, vizite, precum și la manifestările legate de împlinirea a 125 de ani de la nașterea prozatoarei Olga Kobileanskaia. Ziarul cernăuțean „Zorile Bucovinei" a publicat o pagină din creația literară a poeților români. (D. M.)

● Studioul de poezie „Albatros"

Continuîndu-și activitatea de popularizare și dezbatere a poeziei românești contemporane, Studioul de poezie „Albatros" al Casei de Cultură a Sindicatelor din Suceava i-a avut ca invitați pe scriitorul Daniel Drăgan, redactor-șef al revistei „Astra", și pe criticul literar Adrian Dinu Rachieru.

În ședințele-dezbatere de la Liceul Industrial nr. 3 și de la Casa de cultură, oaspeții au purtat un fertil dialog despre starea literaturii românești contemporane, precum, și despre modul în care revista „Astra" se implică în comentarea și receptarea fenomenului poetic de către cea mai tînără generație de critici literari.

La manifestările de la Suceava au participat, pe lîngă invitați, și scriitorii suceveni Ion Beldeanu, Ion Cozmei, Marcel Mureșeanu, Liviu Popescu și Constantin Severin. (I.C.)

● Călineștii lui Eminescu

Sărbătoarea Centenarului Eminescu a debutat în județul Suceava cu manifestarea literară de la Călinești, satul natal al lui Gheorghe Eminovici, unde criticul și istoricul literar George Muntean și un grup de redactori ai Revistei de teorie și istorie literară au participat la o călătorie de documentare și la o întîlnire cu oamenii din satul bucovinean. Oaspeților le-au fost prezentate inițiativele Consiliului Popular al comunei Calafindești, din care face parte și satul Călinești: inaugurarea, în cinstea zilei de 15 iunie 1989, a unui Ateneu popular „Mihai Eminescu", precum și constituirea, în cadrul Ateneului, a unui fond documentar „Eminescu și Bucovina". (I. C.)

● Expoziție

La Suceava, Galeria de artă a găzduit un grupaj important din creațiile pictorului botoșenean Corneliu Dumitriu, plastician încununat cu premii în Festivalul Național CÎNTAREA ROMÂNIEI.

Liric, sensibil, cu predilectă aplicație pentru natura zonelor lacustre, peisajele sale relevă o constantă și particulară iubire pentru natură, ochiul artistului stăruind cu veghe și probitate și asupra chipurilor dragi, a oamenilor acestor locuri.

În armonii cromatice de ocruri și brunuri, fugoase, tablourile sale se leagă pe simeze, într-o salbă de autentice impresii, vorbind privitorului despre un creator așezat sub semnul exigenței și bunei cuviințe creatoare.

(I. C. F.)

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Victor Traian RUSU, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat: Eugen DIMITRIU
Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul nr. 48